

З даних табл. 2 видно, що в 2012 році на першу добу після посіву схожість непошкодженого насіння ріпаку ярого сорту Отаман не було відмічено, в 2013 становила — 6,4 %, в 2014 — 3,8 % а пошкодженого в 2012 році на першу добу схожість також не була відзначена, в 2013 вона становила 4,0 %, в 2014 році 2,1 %. На третю добу схожість непошкодженого насіння становила 74,2 %, 71,0 %, 36,2 % відповідно по рокам, а пошкодженого — 57,6 %, 62,6 %, 28,6 %. На п'яту добу після посіву схожість непошкодженого насіння була 87,3 %, 89,4 %, 73,1 % а пошкодженого — 77,3 %, 75,3 %, 59,7 %. Для непошкодженого насіння ріпаку ярого схожість відповідно по роках на восьму добу становила 90,0 %, 92,0 %, 91,8 %, а для насіння пошкодженого — 84,3 %, 83,3 %, 82,4 % відповідно.

Висновки: 1. Маса 1000 насінин ріпаку ярого пошкодженого клопами зменшується від непошкодженого в 1,9, 2,6, 2,8 рази. **2.** У пошкодженого насіння ріпаку ярого зменшується вміст жиру і відсоток його становить від 26,93 до 36,27 %, тоді як у непошкодженого — від 35,92 до 49,23 %. **3.** Схожість насіння пошкодженого клопами на восьму добу склала для ріпаку ярого сорту Отаман 82,4 %, тоді як для непошкодженого насіння відповідно — 92,0 %.

УДК 502.1

С. В. Влащенко¹, І. А. Воронцова²

¹Національний природний парк «Гомільшанські ліси»

²Харківська гуманітарно-педагогічна академія

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ НОВИХ ПОГЛЯДІВ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

Біологічне різноманіття являє собою тонку систему існування біологічних видів рослин та тварин, які характеризують стан середовища, в якому проходять процеси життєдіяльності людства.

Біологічне різноманіття має значення для еволюційних процесів та збереження систем, які підтримують життя біосфери. Розуміючи це і виходячи з цього — збереження біологічного різноманіття являє собою загальну і одну із найважливіших завдань всього людства.

Таке значення біологічного різноманіття визначає і ту відповідальність, яку несуть держави за його збереження та сталі

використання своїх біологічних ресурсів. Проте саме людська діяльність призводить до суттєвого скорочення біологічного різноманіття. Нажаль Україна у цьому процесі займає передові місця.

Конвенція про біологічне різноманіття визначає ряд напрямків, за якими повинне йти людство.

Перш за все це розповсюдження у достатній мірі інформації та знань відносно біологічного різноманіття. Виходячи з цього виникає настійна необхідність у розвитку наукового, технічного та організаційного потенціалу з метою забезпечення загального розуміння цієї проблеми, що стане служити основою для планування і здійснення відповідних заходів.

По-друге, це формування нових, сучасних підходів до співпраці з природою. Десятиріччями у нас вкорінювалося розуміння, що людина — це володар та творець природи. Виходячи з цього постулату ми нехтували законами природи і змінювали її під себе. Зараз слід відкрито признати, що багато з існуючих на цей час законодавчих актів, які регламентують діяльність тих чи інших галузей народного господарства, містять помилкові положення, які суперечать науковому підходу та шкідливі для збереження різноманіття.

Зараз основною умовою збереження біологічного різноманіття є збереження *in-situ* екосистем і природних місць існування видів, підтримання і відновлення життєздатних популяцій в їх природних умовах. Саме тому особливу увагу привертає до себе лісова галузь народного господарства, яка проводить свою діяльність на території унікальної природної екологічної системи — Ліс. На відміну від степу, який був майже весь знищений у нашому регіоні завдяки тотальній оранки цих територій, ліс зберігся на певних територіях і продовжує виконувати власні йому функції.

Питання збереження біологічного різноманіття лісів набули особливої актуальності на рубежі століть разом з усвідомленням глобальної ролі лісів у житті біосфери. На жаль, через тотальне знеліснення, фрагментацію та деградацію лісів відбулася втрата широкого спектру місць оселення рослин, тварин і мікроорганізмів. У зв'язку з цим світова спільнота запровадила низку глобальних ініціатив у галузі охорони, відновлення і невиснажливого використання біорізноманіття, в т.ч. лісів. Зокрема, на VI Конференції Сторін Конвенції з біологічного різноманіття рішенням VI/22 "Forest Biological Diversity" підкреслено термінову необхідність встановлення пріоритетів у галузі найбільш вразливих і екологічно значущих лісових екосистем, в тому числі старовікових.

В Україні це положення законодавчо закріплено Законами "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 рр." і "Про екологічну мережу України", в яких питання виявлення і збереження лісових природних комплексів, "...багатих на природне біорізноманіття, особливо старовікових природних угруповань...", визначено одним із ключових при розробці засад територіальної охорони природи.

Старовікові ліси — міжнародний термін, якому у вітчизняній ботанічній і лісівничій термінології найбільш відповідає поняття "корінні ліси". Останні представляють собою фінальну, відносно стійку фазу природного розвитку лісових угруповань, яка найбільш відповідає екологічним умовам даної місцевості у даний період геологічного часу. Старовікові ліси відіграють істотну роль у підтримці біологічного різноманіття, тому їх місцезростання необхідно включати до переліків ключових територій збереження біологічного різноманіття. Параметри старовікових лісових угруповань доцільно використовувати як еталонні при оцінці ступеня трансформованості лісових екосистем і виявлення територій, багатих на природне біорізноманіття.

Практичні заходи зі збереження природного біорізноманіття лісів повинні передбачати охоплення всієї сукцесійної мозаїки лісових угруповань.

Але слід зазначити, що унікальність таких лісів зовсім не зберігає їх від проведення таких радикальних лісгосподарських заходів як рубки. Саме тут, як і у інших місцях, вступає так зване протиріччя двох «Е». З одного боку це «Економіка», а з іншого «Екологія». І якщо у багатьох зарубіжних державах пріоритет завжди на боці екології, у нас, на жаль навпаки, перемагає економіка. Все це є наслідком некомпетентності та низького рівня загальної культури відповідальних осіб.

Вважається, що одним із шляхів збереження унікальних природних територій є їх заповідання. Теоретично це так, але на практиці все відбувається зовсім по іншому. Сам процес заповідання — це досить довгий та важкий процес, який може затягуватися на десятки років. Прикладом може бути Національний природний парк «Гомільшанські ліси», на створення якого знадобилося 90 років (з 1914 по 2004)! Втративши багато цінного за цей час, парк все ще залишається унікальним природним резерватом.

Проте отримання статусу «заповідної території» ще не гарантує повного збереження природного об'єкту. Тут виникають нові протиріччя між природоохоронним законодавством і лісовим (якщо

цей об'єкт знаходиться у підпорядкуванні лісового відомства). В першу чергу це стосується санітарних правил та методичних рекомендацій що до догляду за лісом на територіях природно-заповідного фонду. Навіть на тих об'єктах, які віднесені до заповідного фонду, ліс — це перш за все сировина. Це підтверджує те, що при розробці рекомендацій по догляду за такими територіями не залучалися фахівці заповідної справи. Тим самим виникає питання: про яке збереження біорізноманіття може йти мова? Інтереси охорони природи можуть відстоювати працівники національних парків та заповідників, але заказники, заповідні урочища підпадають під повне свавілля господарів.

Виходячи з цього слід зазначити, що необхідно негайно змінювати хибне відношення до природи. Зміни, які потрібно запроваджувати, повинні ґрунтуватися і служити посібником до Глобальної стратегії біорізноманіття:

1. Всі живі істоти унікальні і важливі для людства.
2. Як частина ще більш масштабної діяльності по досягненню стійкого розвитку людства збереження біорізноманіття вимагає фундаментальної зміни у підходах, структурі й у практиці розвитку економіки всього світу.

3. Збільшення фінансування діяльності по збереженню біорізноманіття саме по собі не сповільнить темпів зникнення видів, біотопів і ландшафтів. Необхідна спеціальна політика держав і цілий комплекс реформ (у законодавстві, структурі природоохоронної діяльності й т.д.), які створять умови, при яких збільшення витрат на збереження біорізноманіття дійсно буде ефективним.

4. Збереження біорізноманіття в перспективі може бути стійким процесом тільки в тому випадку, якщо стурбованість суспільства і його переконаність у необхідності дій у цьому напрямку будуть постійно зростати. Дуже важливо, щоб політики й чиновники мали необхідну інформацію, на основі якої вони могли б робити обґрунтований вибір і вживати відповідні дії.

5. Дії по збереженню біорізноманіття повинні плануватися й перетворюватися в життя на основі екологічних і соціальних пріоритетів рівною мірою. Це означає, що у фокусі цієї діяльності повинні бути не тільки охоронювані природні території (наприклад, заповідники, місцезнаходження тих або інших рідких видів і ін.), але й місцевості, де люди живуть і працюють.

6. Культурна розмаїтість тісно пов'язане з природною розмаїтістю. Уявлення людства про розмаїтість природи, його значення і використання ґрунтуються на культурній розмаїтості

народів і навпаки, дії по збереженню природи часто підсилюють культурну інтеграцію й підвищують її значимість.

7. Однією з найважливіших умов, при яких можлива успішна діяльність по збереженню різноманіття — збільшення участі громадськості, повага до основних прав людини, полегшення доступу людей до освіти та інформації, посилення підзвітності політиків, міністерств і відомств перед суспільством у їхній діяльності.

УДК: 633.63:632.7

Г. И. Гаджиева

*РУП «Институт защиты растений»
Республика Беларусь*

ФОРМИРОВАНИЕ СТРУКТУРЫ ФАУНЫ СВЕКЛОВИЧНОГО АГРОЦЕНОЗА

Экологической основой интегрированной системы защиты сахарной свеклы от вредителей является точная опережающая информация о фитосанитарной ситуации посевов культуры. Сопоставление сроков появления вредителей в посевах с темпами развития растений и численностью энтомофагов позволяют определить степень их вредоносности и решить вопрос о целесообразности проведения защитных мероприятий и их объеме. Для изучения видового состава вредителей и энтомофагов сахарной свеклы проводились маршрутные обследования посевов на опытных участках и на производственных посевах в разных агроклиматических зонах республики. Сбор насекомых выполняли путем кошения энтомологическим сачком, ручного сбора, с использованием почвенных ловушек, а также раскопок и анализ почвы вблизи погибших растений. Для получения достоверной и правильной информации о распределении, численности, вредоносности доминантных фитофагов в агроценозе сахарной свеклы в работе были использованы общепринятые в энтомологии методики.

Господствующее положение в наземной энтомофауне свекловичного агроценоза занимали равнокрылые (отр. Homoptera) — 59,1 % от численности всех насекомых, которые были представлены двумя семействами: Cicadellidae — 70,9 % всех равнокрылых и Aphididae — 29,1 %, соответственно. Подавляющее большинство цикадок было представлено зеленой цикадкой (*Empoasca flavescens*